
**СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

УДК 339.5

Тохтамиш Т.О.кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури**Ягольницький О.А.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури**Овчиннікова М.А.**викладач кафедри фінансів та кредиту
Харківський національний університет будівництва та архітектури**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ
УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

У статті розглянуто основні тенденції зовнішньої торгівлі України з країнами Європейського Союзу. Зазначено, що однією з основних рушійних сил економічного розвитку виступає міжнародна торгівля. Розглянуто форми міжнародної торгівлі щодо предмету торгових операцій. Виділено переваги та недоліки зовнішньої торгівлі в розвитку країни. Для визначення шляхів регулювання експорту та імпорту проаналізовано основні фактори, які впливають на експорт та імпорт країни. Виділено зовнішні чинники, що ускладнюють та обмежують право України входити у світове господарство. Зазначено, що глибока та всеосяжна зона вільної торгівлі забезпечить Україні умови для модернізації її торговельних відносин. Виділено позитивні та негативні наслідки створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Доведено, що в Україні є необхідні передумови не тільки для економічного зростання, а й для економічного і соціального процвітання.

Ключові слова: зовнішня торгівля, Європейський Союз, торгові операції, експорт, імпорт, методи міжнародної торгівлі.

В статье рассмотрены основные тенденции внешней торговли Украины со странами Европейского Союза. Определено, что одной из движущих сил экономического развития выступает международная торговля. Рассмотрены формы международной торговли относительно предметов торговых операций. Выделены преимущества и недостатки внешней торговли в развитии страны. Для определения путей регулирования экспорта и импорта проанализированы основные тенденции, влияющие на экспорт и импорт страны. Выделены внешние факторы, которые усложняют и ограничивают право Украины вступить в мировое хозяйство. Отмечено, что глубокая и всеобъемлющая зона свободной торговли обеспечит Украине условия для модернизации ее торговых отношений. Выделены положительные и отрицательные последствия создания глубокой и всеобъемлющей зоны свободной торговли. Доказано, что у Украины есть необходимые предпосылки не только для экономического роста, но и для экономического и социального процветания.

Ключевые слова: внешняя торговля, Европейский Союз, торговые операции, экспорт, импорт, методы международной торговли.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку зовнішньої торгівлі України з Європейським Союзом (ЄС) характеризується наявністю достатньо складних та суперечливих тенденцій. Окрім перебудови базових засад зовнішньоекономічної діяльності України в результаті ринкових реформ, на стан та тенденції розвитку зовнішньої торгівлі значною мірою впливає економічна криза (спад виробництва, зменшення платоспроможного інвестиційного та споживчого попиту на внутрішньому ринку).

Також перехід до зовнішньоекономічної відкритості посилив вплив світогосподарської кон'юнктури на зовнішню торгівлю та на економіку країни у цілому, тому дослідження проблем розвитку зовнішньої торгівлі України з Європейським Союзом є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасним дослідженням зовнішньоторгівельної діяльності України та її місця у системі світових економічних зв'язків присвячено праці відомих науковців: В.Г. Андрійчука [1],

В.М. Геєця [2], С.О. Радзівєвської [3], А.Ю. Сібєкіної [4], Л.В. Шинкарука [5] та ін.

Метою дослідження є аналіз теоретичних засад організації зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі однією з основних рушійних сил економічного розвитку виступає міжнародна торгівля, яка є сферою міжнародних економічних відносин і являє собою сукупність зовнішньої торгівлі товарами, послугами, а також продукцією інтелектуальної праці всіх країн світу. Сьогодні її питома вага становить 80% від усіх міжнародних відносин. Для окремої країни участь у міжнародній торгівлі набуває форми зовнішньої торгівлі, яка складається з двох зустрічних потоків товарів та послуг: вивезення (експорту) та ввезення (імпорту).

Міжнародна торгівля – це торгівля між резидентами різних країн, якими можуть виступати фізичні та юридичні особи, фірми, ТНК, некомерційні організації тощо. Вона передбачає добровільний обмін товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці між сторонами торговельної угоди [6].

Залежно від предмету та характеру здійснення зовнішньоторговельних операцій існують різні форми міжнародної торгівлі. Вони класифікуються за двома ознаками: предметом торгівлі та методами здійснення взаємовідносин між партнерами. Щодо предмета торгівлі виділяють чотири форми міжнародної торгівлі (рис. 1).

Торгівля промисловими товарами, машинами, устаткуванням включає у себе торгівлю товарами широкого вжитку (одягом, взуттям, побутовою технікою, товарами для особистої гігієни та ін.) та торгівлю машинно-технічною продукцією (готовою продукцією: транспортними засобами, технічними товарами культурно-побутового призначення; продукцією в розібраному вигляді: автомобілями, тракторами, електропобутовими приладами, сільськогосподарськими машинами; комплектним устаткуванням: промисловими чи іншими підприємствами у цілому, цехами, установками) (рис. 1).

Торгівля сировинними товарами включає торгівлю мінеральною та сільськогосподарською сировиною, продовольчими товарами.

Торгівля послугами включає транспортні послуги, туризм, комп'ютерні, фінансові, інженерні послуги. Об'єктами купівлі-продажу продукції інтелектуальної праці є науково-технічні знання, що є результатами наукових досліджень, конструкторських робіт, а також патенти, ліцензії, товарні знаки, промислові зразки, науково-технічні послуги [6].

Розвиток зовнішньої торгівлі зумовлений тим, що вона сприяє встановленню рівноваги між надлишком та дефіцитом товарів і послуг в економіках окремих країн. Її роль у розвитку країн, регіонів та світу в цілому постійно зростає. З одного боку, зовнішня торгівля стала могутнім фактором економічного розвитку, а з іншого – значно посилилася залежність країн від міжнародного товарообміну.

Факторами, які безпосередньо впливають на розвиток зовнішньої торгівлі, є [7]:

- поглиблення міжнародного поділу праці та інтернаціоналізація виробництва;
- науково-технічний прогрес, що сприяє оновленню основного капіталу, створенню нових галузей економіки, пришвидшує реструктуризацію економіки у цілому;
- регулювання зовнішньої торгівлі через Світову організацію торгівлі;
- лібералізація зовнішньої торгівлі, перехід країн до режиму, що передбачає відміну кількісних обмежень імпорту та значне зменшення митних зборів завдяки створенню вільних економічних зон;
- розвиток процесів економічної інтеграції, усунення регіональних бар'єрів, формування спільних ринків, зон вільної торгівлі тощо.

Місце зовнішньої торгівлі в розвитку держави має суперечливий характер. Взаємодія, зближення та співпраця з іншими країнами в процесі розвитку зовнішньої торгівлі приносять додаткові переваги та водночас поглиблюють залежність країни від інших учасників міжнародних економічних відносин та зменшують її економічну стійкість в умовах кризи [7].

Переваги та недоліки зовнішньої торгівлі у розвитку країни можна представити у вигляді схеми (рис. 2).

З рис. 2 видно, що зовнішня торгівля дає можливість зосередити увагу на виробництві тих товарів, які країна може виробляти з меншими витратами, ніж інші країни. Зовнішня торгівля сприяє задоволенню потреб споживачів товарами та послугами значно кращої якості, а також створює додаткові можливості для залу-

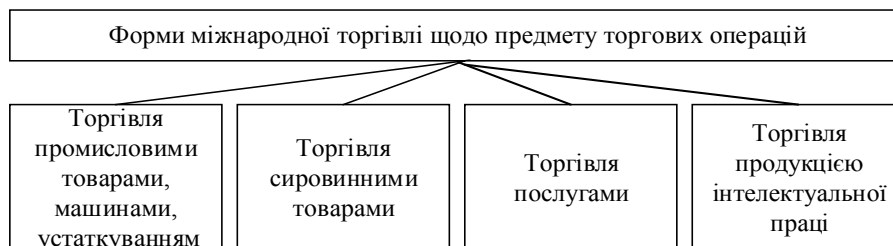


Рис. 1. Форми міжнародної торгівлі щодо предмету торговельних операцій

чення іноземних інвестицій. У цілому зовнішня торгівля дає змогу країнам використовувати свої ресурси більш раціонально та отримувати додаткові переваги від обміну. З іншого боку, зростання економічної відкритості країни, яке, безперечно, з'являється під час нарощування зовнішньої торгівлі, спричиняє низку небезпек. Оскільки зовнішня торгівля є динамічним явищем, то часто виникає ситуація, коли імпорт за обсягами перевищує експорт, що, своєю чергою, формує зовнішню заборгованість країни та зменшує добробут громадян. Отже, зовнішня торгівля характеризується як позитивним впливом на економіку країни, так і негативним.

Оскільки зовнішня торгівля будь-якої країни є сукупністю експортних та імпортних операцій, то головним завданням зовнішньоторгівельної політики є пошук балансу між цими двома товаропотоками. Для того щоб визначити шляхи регулювання експорту та імпорту, слід з'ясувати основні чинники, які впливають на експорт та імпорт країни (табл. 1) [7].

Серед основних факторів, які стимулюють експортну діяльність, слід виокремити ефективно використання надлишкових виробничих потужностей економіки країни, які базуються на надлишкових факторах виробництва. Зокрема, маючи зайві ресурси, які вже не використовують у виробництві товарів для задоволення смаків та вподобань вітчизняних виробників, країна прагне розширювати своє виробництво та вивозити товари за кордон. Серед важливих чинників, які впливають на імпорт країни, є бажання задовольнити попит на дефіцитні товари чи сировинні матеріали, які присутні в економіці в невеликій кількості або відсутні взагалі. Вагомим стимулом імпорту є також розширення асортименту товарів та задоволення попиту більшої кількості споживачів через диверсифікацію пропозиції.

Товарна структура міжнародної торгівлі форму-

ється під впливом конкурентних переваг, які має народне господарство країни. Конкурентні переваги є й тоді, коли в країні ціни на експортні товари (або внутрішні ціни) нижчі за світові. Відмінності у цінах зумовлені різними витратами виробництва, які залежать від двох груп чинників. Першу групу чинників формують природні конкурентні переваги. До них належать такі природно-географічні чинники, як клімат, наявність мінеральних копалин, родючість ґрунтів тощо. Другу групу чинників (соціально-економічних) формують набуті конкурентні переваги. Ці чинники характеризують науково-технічний та економічний рівень розвитку країни, її виробничий апарат, масштаби і серійність виробництва, виробничу й соціальну інфраструктуру, масштаби науково-дослідних робіт. Вони визначають конкурентні переваги, що були надбані в процесі розвитку народного господарства [8; 9].

Для будь-якої країни необхідним складником зовнішньої стратегії, а також умовою вирішення кардинальних проблем розвитку є проведення національної геоекономічної політики щодо тих або інших міжнародних економічних об'єднань і коопераційних та інтеграційних процесів. Для України визначення векторів міжнародної економічної інтеграції стало найгострішим питанням розвитку держави після отримання незалежності.

Ринок ЄС є найбільшим ринком країн – сусідів України та значним джерелом інвестицій, необхідних для її технологічної модернізації та еконо-



Рис. 2. Переваги та недоліки зовнішньої торгівлі

Таблиця 1

Чинники, які впливають на експорт та імпорт

Чинники, що впливають на експорт	Чинники, що впливають на імпорт
використання надлишкових виробничих потужностей	отримання дефіцитної сировини
зниження собівартості одиниці продукції	придбання більш якісних товарів та послуг
підвищення прибутковості	створення конкурентного середовища
зменшення ризику збуту	розширення асортименту споживчого ринку
	зниження ризику порушення постачання

мічного розвитку, тому розвиток торговельно-економічних та інвестиційних відносин між Україною та ЄС є одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності країни [10].

Євроінтеграційні прагнення України стали невід'ємними реаліями політичного сьогодення, а європейські орієнтири набули практичного втілення у низці рішень та дій Української держави й офіційних органів ЄС.

Процеси інтеграції національної економіки у світове господарство супроводжуються низкою ендогенних та екзогенних чинників, які мають гальмівний вплив. Основними зовнішніми чинниками, що ускладнюють та обмежують право України входити у світове господарство як повноправного партнера, є [11]:

- посилення міжнародної конкуренції на товарних ринках, низька конкурентоспроможність української продукції;
- нові вимоги споживачів до якості товарів;
- застосування країнами-конкурентами форм протекціонізму та дискримінація українських експортерів, зокрема ускладнення процедури сертифікації продукції;
- складність входження у міжнародне співробітництво через невідповідність міжнародним стандартам захисту прав інтелектуальної власності.

У 2014 р. ЄС та Україна підписали Угоду про асоціацію, що являє собою новий етап у розвитку європейсько-українських договірних відносин, маючи на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію. Після підписання політичної частини Угоди про асоціацію між ЄС та Україною на саміті «Україна – ЄС» 21 березня 2014 р. обидві сторони підписали економічну частину угоди 27 червня 2014 р. [12].

Угода про асоціацію містить положення про Глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі

(ГВЗВТ). ГВЗВТ забезпечить Україні умови для модернізації її торговельних відносин, а також для економічного розвитку шляхом відкриття ринків і поступової ліквідації митних тарифів та квот та всеохоплюючого процесу гармонізації законів, норм та правил у різних сферах, пов'язаних із торгівлею. Це створить умови для приведення ключових секторів економіки України у відповідність зі стандартами ЄС. Останній продовжив режим автономних преференцій України до 31 грудня 2015 р. Такі преференції давали змогу скасувати мита на українські товари в країнах ЄС, натомість для ЄС зберігалися старі митні правила.

Мета тимчасового застосування частини положень Угоди – наблизити безпосереднє виконання її торговельної частини та дотриматися всіх формальностей на національному рівні та на рівні ЄС щодо набуття Угодою чинності [13]. Створення ГВЗВТ має як позитивні, так і негативні наслідки, які наведено в табл. 3.

З табл. 3 видно, що ГВЗВТ у короткостроковій перспективі буде мати для економіки України достатньо негативні наслідки. Також очевидно, що наслідки функціонування ГВЗВТ будуть різними для окремих українських виробників. Ті, хто сьогодні є конкурентоспроможним в європейському вимірі, отримають зростання прибутку від розширення ринку збуту. Водночас у неконкурентоспроможних підприємств на новому ринку виникнуть проблеми.

Європейська інтеграція України є шляхом поліпшення та модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вільного руху всередині інтеграційного об'єднання кваліфікованої робочої сили, товарів, послуг, факторів виробництва, це, своєю чергою, передбачає вихід на єдиний спільний ринок.

Таблиця 3

Позитивні та негативні наслідки створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Поліпшення доступу українських товарів, послуг, капіталів і технологій на ринок ЄС	Необхідність залучення значних фінансових ресурсів для забезпечення адаптації та імплементації нових актів законодавства
Поліпшення умов експорту української продукції у зв'язку з отриманням цінової переваги за рахунок скасування ввізного мита	Зростання фінансових витрат виробників у зв'язку з високими стандартами виробництва та якості
Підвищення обсягів двосторонньої торгівлі та збільшення надходження валютних коштів	Посилення конкурентного тиску на внутрішньому ринку України
Розширення номенклатури товарів і послуг на внутрішньому ринку	Втрата для окремих галузей промисловості внутрішнього ринку України внаслідок низького рівня конкурентоспроможності
Створення гармонізованого правового поля для забезпечення діяльності суб'єктів торговельних відносин шляхом наближення законодавства України із законодавством ЄС	Збільшення рівня імпортозалежності внутрішнього ринку від продукції з ЄС

В Україні є необхідні передумови не тільки для економічного зростання, а й для економічного і соціального процвітання. Насамперед це значні людські, технологічні, виробничі і природні ресурси: кваліфікований персонал, виробничий і науково-технічний потенціал, що стане стартовим майданчиком для переходу до освоєння стратегічно важливого вектору відносин України з ЄС.

Висновки з проведеного дослідження. У роботі розкрито теоретичні аспекти організації зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС. Визначено, що міжнародна торгівля передбачає

добровільний обмін товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці між сторонами торговельної угоди. Розкрито основні чинники, які впливають на експорт та імпорт країни, а також виявлено, що суб'єкти міжнародної торгівлі під час реалізації своєї діяльності вибирають певний метод здійснення зовнішньоторговельних операцій. Визначено позитивні та негативні наслідки створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Подальші дослідження авторів будуть спрямовані на аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г., Іванов Є.І. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовнішньоторговельний режим сторін. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 3. С. 4–15.
2. Геєць В.М. Оцінка впливу Угоди про асоціацію, ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України; за ред. В.М. Геєця, Т.О. Осташко, Л.В. Шинкарук. К. 2014. С. 3–101.
3. Радзівська С.О. Торговельно-економічні зв'язки України з країнами ЄС та ЄУП: сучасний стан та перспективи розвитку. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 3. С. 42–62.
4. Сібекіна А.Ю. Зона вільної торгівлі як найважливіший чинник ефективної динамізації економіко-інтеграційних процесів України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 5–6. С. 59–67.
5. Прогнозні оцінки розвитку національної економіки в умовах створення ЗВТ з ЄС / Л.В. Шинкарук, І.В. Барановська, О.А. Герасимова. *Економіка і прогнозування*. 2013. № 3. С. 38–58.
6. Міжнародна торгівля: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, М.І. Барановської. К.: Центр учбової літератури, 2010. 441 с.
7. Білоган О.І. Оптимізація структури зовнішньої торгівлі країн Центральної та Східної Європи: дис. ... канд. ек. наук: 08.00.02. Львів, 2015. 221 с.
8. Міжнародна торгівля: підручник / Ю.Г. Козак та ін. Київ; Катівце; Краков: Центр учбової літератури, 2015. 272 с.
9. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
10. Пенська І.О. Торговельні орієнтири України на світових ринках. *Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси*. 2013. № 2. С. 5–11.
11. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т.Л. Вишинська, О.В. Генералов, І.М. Севрук. *ScienceRise*. 2015. № 3/3(8). С. 41–45.
12. Угода про асоціацію між ЄС та Україною. Короткий посібник з Угоди про асоціацію. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/association_agreement/guide.pdf.
13. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління. URL: <https://www.euointegration.com.ua/files/a/2/a2732e1-economic-ied.pdf>.

Tokhtamysh T.O., Yagolnitskiy O.A., Ovchinnikova M.A.

THEORETICAL ASPECTS OF THE ORGANIZATION OF FOREIGN TRADE OF UKRAINE WITH THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

The main tendencies of foreign trade of Ukraine with the countries of the European Union are considered in the article. The current stage of development of Ukraine's foreign trade with the European Union is characterized by the presence of quite complex and contradictory trends. It provides for the voluntary exchange of goods, services, products of intellectual labour between the parties to the trade agreement.

It is determined that international trade is one of the driving forces of economic development. Forms of international trade in the subjects of trade operations are considered. Foreign trade contributes to meeting the needs of consumers of goods and services of much better quality and also creates additional opportunities to attract foreign investment. Ways to regulate exports and imports are determined, the main trends affecting the country's exports and imports are analysed. Among the main factors that

stimulate export activities, there can be identified effective use of excess production capacity of the country's economy, which is based on surplus factors of production. External factors are identified that complicate and limit Ukraine's right to enter the world economy. The commodity structure of international trade is formed under the influence of competitive advantages that the national economy of the country has. The market of the European Union is the largest market of neighbouring countries of Ukraine and a significant source of investment in Ukraine, necessary for its technological modernization and economic development.

It is noted that a deep and comprehensive free trade zone will provide Ukraine with the conditions for the modernization of its trade relations. The positive and negative consequences of the establishment of a deep and comprehensive free trade zone are highlighted. It is proved that Ukraine has the necessary prerequisites not only for economic growth but also for economic and social prosperity.

Key words: foreign trade, European Union, trade operations, exports, imports, methods of international trade.

УДК 339.13

Шевцов Є.Д.

аспірант кафедри міжнародної торгівлі й маркетингу
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

УКРАЇНА І ГЛОБАЛЬНІ МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ: СУЧАСНЕ СТАНОВИЩЕ

Статтю присвячено систематизації знань про сучасне становище, в якому знаходиться сьогодні використання глобальних маркетингових комунікацій компаніями українського походження. Досліджено основні тенденції у побудові комунікаційної політики, що історично склалися на українських підприємствах, як підтвердження цього розглянуто статистичні дані. Проаналізовано активність представників комунікативно-рекламного ринку України у вигляді різних маркетингових агентств, які надають послуги українським і міжнародним компаніям, спрямовані на розвиток їхнього комунікативного потенціалу. Виявлено перспективи подальшого вдосконалення українського ринку глобальних маркетингових комунікацій в умовах бурхливого розвитку сучасної міжнародної економіки.

Ключові слова: глобальні маркетингові комунікації, Україна, український ринок комунікацій, українська економіка, міжнародна економіка, глобалізація, Європейський Союз.

Статья посвящена систематизации знаний о современном состоянии, в котором находится сегодня использование глобальных маркетинговых коммуникаций компаниями украинского происхождения. Исследованы основные тенденции в построении коммуникационной политики, которые исторически сложились на украинских предприятиях, как подтверждение этого рассмотрены статистические данные. Проанализирована активность представителей комунікативно-рекламного рынка Украины в виде разных маркетинговых агентств, которые оказывают услуги украинским и международным компаниям, направленные на развитие их коммуникационного потенциала. Выявлены перспективы дальнейшего совершенствования украинского рынка глобальных маркетинговых коммуникаций в условиях стремительного развития современной международной экономики.

Ключевые слова: глобальные маркетинговые коммуникации, Украина, украинский рынок коммуникаций, украинская экономика, международная экономика, глобалізація, Европейский Союз.

Постановка проблеми. У ХХІ ст. глобалізаційні процеси супроводжують усі сфери економічного життя великих і малих держав, що змінює конфігурації експорту й імпорту товарів та послуг, впливає на ведення міжнародного біз-

несу та налагодження дипломатичних зв'язків. Глобалізація напряму торкається й ринку маркетингових комунікацій. Це створює тенденцію до трансформації комунікаційної політики. Для компаній стає обов'язковим слідкувати за мар-